

Maria MOCANU s-a născut la 1 ianuarie 1955, în satul Giurgiu-lești, raionul Cahul.

După absolvirea școlii medii din Giurgiu-lești, urmează Universitatea Pedagogică de Stat *Ion Creangă* din Chișinău, Facultatea de filologie. Este profesoară de limba și literatura română în satul Manta, Cahul. Din 1978, cercetător științific la Institutul de cercetări în domeniul Pedagogiei. Activitatea de cercetare în domeniul etnologiei o începe la Muzeul de Literatură de pe lângă Uniunea Scriitorilor din Moldova; din 1991, angajată la Institutul de Etnografie și Folclor al Academiei de Științe a Moldovei, unde colectează, cercetează, valorifică creațiile populare: cântecul liric, colindele, proverbele și zicătorile, expresiile populare, precum și tradițiile și obiceiurile din sudul Basarabiei.

Folcloristă, filolog, cercetător științific, redactor radio și TV, interpretează de muzică folk, din discografia Mariei Mocanu desprindem: albumul audio de muzică folk *Spune-mi ceva*; albumul audio de colinde populare și de autor „Sus, mai sus, pe lângă cer”, CD-ul cu muzică populară *Ce să fac eu dorului*; CD-ul cu colinde *Vă colind Colindul Mare*; CD-ul cu muzică populară *Dorul de mine s-a prins*; CD-ul cu muzică folk *Secunda care sunt eu*.

Din 1999 până în 2006, redactor prezentator al emisiunilor săptămânale de etnologie și muzică populară *Ethnos* și *Du-te, dor, pe la izvor* la Radio Antena C – Chișinău. În 2008, producător al emisiunii de folclor *Ethnos* la DTV, Chișinău; din 2012 până în prezent, redactor prezentator al emisiunii de etnologie *Dor de izvor* la Radio România Chișinău. Din 2004, membră a Uniunii Muzicienilor din Moldova; din 2009, membră a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova; din 2014 membră a Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Cărți publicate: *Giurgiu-lești*. Monografie etnofolclorică, Cartier, 1999; *Lin-pelin*. Culegere de folclor, Editura Augusta, Timișoara, 2001; *Interviuri în do major*, Etnomuzic, 2004; *Colinde din sudul Basarabiei*, Academia de Științe a Moldovei, 2007; *Fața soarelui*, Tipografia centrală, 2012.

Coautoare a volumului *Calvarul deportărilor*, Chișinău, 2000. Autoarea capitolelor *Ghicitori și Proverbe, zicători și expresii figurate* în cartea *Folclor românesc la Est de Nistru, de Bug, din nordul Caucazului*. Vol. II, AȘM, Chișinău, 2009.

Maria Mocanu

Cum să rușinezi moartea

Poeme din lunca Prutului

25 CARTIER

Din 1995, în toate librăriile bune

Cuprins

I	7
Praful de pe icoane	7
Norocul	9
Cu fața către cer	11
Tradiție	13
Într-un colț de rai	14
Fântâna	15
Pantofi pentru noră	17
Asemănare	19
Rac la cap	20
În lunca Prutului	21
Sandăcul mamei	23
Cu semnul crucii	25
Colăcelul	27
N-ar mai exista lacrimi pe pământ	29
Mai aproape de lumânare	32
Pojar	34
I-a scos vorbe	36
Nici azi nu știe că-i moartă	38
Cum să te bocesc?	39
Blestem	41
Căciula	42
A intrat frigul în mine	43

Legătura cu divinitatea	44
Nici tu cafeniu, nici tu ghiviziu	47
Refuz categoric	48
L-a măscărit de nu știa ce să ia de jos	50
Io dintâi nu mă măritam	52
Le văd cum crapă de ciudă	53
Cum să rușinezi moartea	54
O temea și de mătura cu care mătura	55
Osteneala	56
Ne-a nemurit cu tot satul	58
Juchetul	59
Tratament special	61
Ochii sunt de vină	63
Îi compunea versuri	65
Cânta de răsună satul	66
Când îi ghiorăiau mațele	68
Am luat cupa cupelor	69
Cu dinți ca sidefurile	71
La tutun	72
Ne furau poveștile	74
Valuta	76
Visele se izbândesc	78
Stau ca un caloian	80
O pată de culoare	82
Tot așa torci	84
II	85
Când au venit românii	85
Drumuri minate	87
Satul era împânzit de nemți	89
Alde kaput	91

Ce mâncau nemții	94
Porcul din Samalac	96
În cerdacul de la vie	98
Ați văzut cumva spioni?	100
Căra lumea care mai de care	103
Omizile	105
Cânepa	106
Să nu cheltuim mult săpun	107
Pe vremea foametei	108
Mirosea a pâine coaptă	110
Mulți s-au ținut cu agude	111
Mămăliga	113
S-au îmbolnăvit de tif	115
Fica	117
Alde baba	119
Ionică Oușor	121
Dada Ileana	123
Ne-a pălit altă jale	124
Lipa	125
La horă în sat	127
Tătarcă cu rachiu	130
După izvod	131
La ursitori	132
Moda la mirese	134
Flăcăii cereau ierbăret	136
Cinstea miresei	139
Furatul mireselor	141
Destin	143
De trei ori pă cal călare	146
Deputata	148
Iubire până la mormânt	150

III	151
La lăsatul secului	151
Când vezi mieuț negru	153
S-o recunoască dincolo	155
De sâmbăta morților	156
Cucuveaua	158
Gușter pă din diochi	160
E mare păcat	162
Tare mai ghicește	163
Pă la babe ne duceam	166
Nucul	168
Din diochi	170
La moș Adam	172
Descânta baba în limba ei	174
Arde mormântul	176
Pomul	177
A scos împărțea la fereastră	178
Nici să nu-l vad, nici să nu mă vadă	179

Praful de pe icoane

Icoanele din casa noastră
aveau chipul Maicii Domnului,
strângând pruncul la piept.
Mama se ruga pe rând,
se ruga la Iisus Hristos
și dacă n-o auzea cumva
se ruga la Maica Domnului.
Icoana din casa mare
abia de se mai zărea
printre perdelele brodate,
ornate cu tandeale apretate.
Noi, copiii, fiind dobă de ateism,
ne uitam cam sceptic la icoane,
ironizând-o pe băta Marinca
ori de câte ori bătea mătănii
sau își începea rugăciunea,
adresându-se divinităților cam așa:
„Doamne, Dumnezeule, Maica Domnului
și toți sfinții care sunteți la putere...”,
convinsă fiind că sfinții ca și oamenii,
care-s la putere, da care-s supuși...

— Mata crezi cu adevărat în Dumnezeu?
o întreb pe mama într-o bună zi,
când ștergea praful de pe icoana
din casa mare.

— Cred, cum să nu, îmi spune,
da dacă-l întâlnesc trei zile mă sfădesc cu El,
că tare multă lume în jur e nedreptătită
și El se face că nu vede.

— Cum??? Să te certî cu Dumnezeu?

— Uite așa... El le înțelege pe toate, zise mama,
de data asta cu o voce mai domoală,
e bun la suflet, e îngăduitor și iartă,
precum și noi îl iertăm.

Și am înțeles că mama
mai ștergea din când în când
praful de pe icoane
ca Dumnezeu
să vadă mai bine
nedreptățile din jur.

Norocul

— Cânta unul adineauri:

„Of, noroace,
de te-aș prinde, ce ți-aș face...”

Și mă gândeam: cât de pârlit
trebuia să hi fost ala care a scornit cântecul,
nu ala care-l cânta, da ala care l-a scornit,
spuse mama Dona pe când stătea
la taifas cu Tudora lui Nică Borcea.

— Norocul, bre, e fix ca o scară –
când te urcă, când te coboară,
da când te coboară, așa...
parcă-ți ia toată vlaga, se minună Tudora.
Alea de lângă mata, zise ea,
alea două fete ale lui Ghiță Gegemeu,
încheagă apele de urâte ce-s
și ce noroc au mai avut...

— Păi, chiar mă gândeam și io într-o zi
cât cărbune o hi risipit Dumnezeu
ca să le deseneze și, până la urmă,
tot de mântuială le aduse pe lume,
alea două mai mari, că
nu te poți băga la ele
nici cu furca de her,

ei, a treia parcă-i mai frumoșică,
parcă ți se mai dau ochii la ea.

— Păi, bre, și Anica mea, frumoasă ca o zână
și blânduță ca un înger,

nici un pic de noroc n-a avut.

Nu știi, bre, și Dumnezeu asta

ce face, cum dă și cum împarte

pustiul asta de noroc.

— Lasă-l, Tudoro, pă Dumnezeu,

îi zise mama Dona,

că el are, sărmanul, atâția nebuni pă capul lui.

Noi avem numai câte unul

și cât ni-i de greu, da El ...

Cică, cine n-are noroc să și-l caute.

Fata ta e tânără, e frumoasă, e cuminte

să și-l caute...

Cu fața către cer

Ioana lui Colea Terzi

stătea mândră pe coasta dealului,

în bătaia vântului,

cu un bostan în mână.

Se uita așa încruntată la cer și

zise mai mult ca pentru sine:

— Măine tre să mă duc,

apoi cu glas tare:

Măine tre să mă duc la petrecere.

De n-ar ploua...

De-ar ține Dumnezeu ploile.

— Aoleu, fa, și vaca mea ce să pască?

sări ca arsă Lisandra lui Lisei Șoșea.

Se întoarse cu fața către cer,

își făcu o cruce largă

și se rugă:

— Dă-ne, bunule Dumnezeu, ploaie,

că-i însetoșat pământul

și totul în jur e vestejit, Doamne!

Apoi se-ntoarse către Ioana Terzi,

o săgetă cu privirea și spuse:

— Că nu i-a mai asculta Dumnezeu

chiar pă toți nebunii,

Respect
că între cer și pământ
multi nebuni mai sunt.
Și ți-oi mai spune ceva –
când începe aratu, gata,
tre să uiți fluieratu...

Tradiție

La noi în sat era un obicei,
când cineva ieșea la pensie
trebuia să facă petrecere,
petrecere adevărată, să răsune satul.
— Da tu, fa Dono, ai ieșit la pensie?
o întrebă pe mama o femeie
din celălalt capăt de sat.
— Păi, am ieșit.
— Da n-am auzit să hi făcut tu petrecere.
Am făcut, cum să nu,
cu lăutari buni de la Cășlița.
— I-auzi... cu-alde cine?
— Cu-alde Rață,
da nu s-a prea auzit în sat,
că știi tu, casa mea e pă vale
și a tras valea sunetul,
a zis mama Dona,
înjunghiindu-se a râde.
După asta femeile în sat glumeau, cică:
„Am făcut și io petrecere
cu lăutarii care au cântat la Dona”.

Într-un colț de rai

Chirică a lui Vasile a lui Tarabora
era martor a lui Iehova, iaca așa
l-au încântat niște neamuri și a trecut
omul în altă credință.
Avea 90 de ani și într-o zi muri,
i se mântuise omului așa de pe ghem.
L-au înmormântat în grabă,
cum ar veni azi a murit și mâine l-au și îngropat.
Se minuna vecina către bărbatu-su:
— Ce simplă e la ei înmormântarea.
— Ei, așa poți să îngropi și trei pă zi.
— Cum l-au îngropat la Paști?
Da ce se îngroapă morții la Paști? întrebau curioșii.
— Se îngroapă, da nu adânc, le lămurea vecinul.
— Se spune că cine moare la Paști
nimerește drept în rai, așa să hie oare?
— Păi, bătrânul a fost cam afurisit,
a fost pusnic, nu călca pă la el
nici pui de Adam,
da într-un colț de rai are chip să nimerească,
spuse liniștită vecina.

Iar neamurile răposatului, care erau
în credința străbunilor,
se tot întrebau – să caute sau să nu mai caute
omul cui să-i dea pomul.

Fântâna

Veneau femeile din celălalt capăt de sat
să ia apă din fântâna lor pentru fiert fasolele.
Nea Cosma se ducea din urma lor supărat
să închidă poarta și de fiecare dată
le certa în gândul lui
că lăsau poarta vraiște,
da nici nu aveau cum s-o închidă
doar duceau două căldări pline...
Ba chiar mai lăsau și glod pe ici colea.
Când nea Cosma se înfură prea tare și zicea
„Răzmila lor”, semn că se enervase a naibii,
nevastă-sa îl potolea:
— Ai dat de greu, mă, că
numai femeile cară apă, săracele,
că bărbații nu-s, s-au terminat.
Într-una din zile, când veni să ia apă
o femeie tocmai din celălalt capăt al satului,
nea Cosma veni mirat la nevastă-sa și o întrebă:
— Auzi, fa Tudoră,
să hie chiar așa de bună apa din fântâna noastră
de a venit Frosina lui Țurturel să ia apă de la noi
tocmai din celălalt capăt al satului?
— Tu nu ești în hirea ta, măi Cosma, măi.